

THE UNIVERSITY OF FIJI

CENTRE FOR ITAUKEI STUDIES

SEMESTER 1, 2018

FINAL COURSE EXAMINATION PAPER

ITK101:LISTENING AND SPEAKING ITAUKEI LANGUAGE

Important Instructions to Students:

1. Read the questions, instructions carefully and answer the questions.
2. You are allowed an extra 10 minutes reading time (during this time, you are not allowed to write) and 180 minutes (3 Hours) to complete this paper.
3. Silent, non-programmable calculators are allowed, but not supplied.
4. Write all your answers in the answer book provided. If you need extra sheets, please ask the supervisor. Write your name, course code and student identification number in the answer booklet and in the attendance sheet.
5. **This Final Course Examination Paper is worth 100 marks and contributes 50% of the total course assessments.** Students must at least score 40% in this final exam to pass the course.
6. This paper contains two sections: A and B. The two questions in Section A are compulsory. Section B has choices.
7. Write all your answers legibly. The marker has the right to award zero for answers that are not legible.
8. This is a **Closed Book Examination**. The University views plagiarism, cheating and dishonest practice as serious offences and if found, offenders are penalized.

Examination Paper Content (Format):

Section	Question	Content	Marks	Suggested Time
A	1-2	Short answers and sentence writing	40	60 minutes
B	3-7	Paragraph Writing	30	60 minutes
		Explanatory Writing	30	60 mintues
		TOTAL	100	180 minutes

IMATAI NI WASEWASE

Sauma ruarua na taro.

Taro Naba dua

(20 na maka)

Na Matavu kei na veivosa e veiwekani kaya

a/ Vakamacalataka yadudua na yaca/itavi ni veivosa ka kunei ena veiyatuvosa oqo:

1/ Keimami sa samaka vinaka oti na iteitei enanoa. (2 na maka)

2/ Era a vakasaqa ka vavavi ikatalau na goneyalewa . (2 na maka)

3/ E curuma cake na uciwai qiqo na waqa . (2 na maka)

b/ Toqa na VU ka kovuta na KILAVU.

E a vakanananu lesu o Merewai ni sa ciqoma tagitagi na nona ivola koroi. (2 na maka)

Na Matanauni kei na dewa

c/ Toqa na nauni ka kovuta na kena kilanauni

1/ E marama totoka o tinadratou ka ra gone vakaitovo na luvena. (2 na maka)

Vakamacalataka yadudua na yaca/itavi ni veivosa ka kunei ena veiyatuvosa oqo:

2/ E turaga ni Vuya mai Bua . (1 na maka)

3/ Na sikiviro e ivi yaca e na lolo sosoko. (2 na maka)

d/ Tukuna se Matanauni cava o ira oqo:

1/ mai matasawa 2/ o Tomasi kei Siowana 3/ na draki tunumaka

4/ nikua 5/ Oqori na vale 6/ na sote vulavula (3 na maka)

e/ Na dewaleka kei na dewabalavu; na kuriliu kei na kurimuri

Vola na dewa ni veivosa oqo:

1. kaila	6. waqa
2. coka	7. qoli
3. tagi	8. sivi
4. sere	
5. tomi	(2 na maka)

f/ Vakayagataka na kuriliu se kurimuri ena veivosa qo

1. waqa	6. soso
2. qoli	7. soqo
3. curu	8. gole
4. bulu	
5. kaci	(2 na maka)

Taro Naba rua

(20 na maka)

a/ Na vakavakadigo

Wilika na veiyatuvosa oqo ka biuta kina na kena vakavakadigo dodonu

1/ sobo era sa veilecayaki na gone ni rau sa wele o ta kei na mai vale sa bibi ga na sota vakailala kei na ivolamata (2 na maka)

b/ Na bitaki kei na yara ni vosa

Vakatakilakilataka na bi kei na yara ena iyatuvosa oqo:

1. E a lutu na nona **mama** ena **veimama** ni tolu. (1 na maka)
2. Na **rara** ni koro e toka ilomadonu ka toka e tutuna na vanua ni **vakarara**. (1 na maka)
3. Sa **sasa** dina na mawe ni nona veivakanakuitataki ena **sasa**. (1 na maka)

c/ Na veibasai ni vosa kei na iyatuvosa

Vola na veibasai ni veiyatuvosa oqo:

Era sa guce na turaga, na cauravou kei ira na gone lalai ena talo wai. (2 na maka)

E a ciqoma na itutu na marama oya ni sa tini na bose. (1 na maka)

Era a veitagicaki na marama kei na goneyalewa nira sa rogoca na itukutuku ni veibiu. (2 na maka)

Vola na veibasai ni veivosa oqo:

1. kelia 2. cabe 3. dravudravua 4. curu (2 na maka)

d/ Vakasavuya na itukutuku oqo.

“Solia vei tacimu na kena kakana, Taione.” a kaya o Senirusi.

“ Merewai, o cei o sureta me lako mai ki na nomu soqo?” a kaya o Kasaya. (4 na maka)

e/ Vola na vosa e cavuti

E tukuna o Lemeki ni sa veisau tiko na itovo ni nodra veikacivi na gone.

E vosa vakacudrucudru o Kula ni sega ni taleitaka na vosa nei Joana. (4 na maka)

NA IKARUA NI WASEWASE

(60 na maka)

Sauma ga e va na taro

Taro Naba Tolu

(15 na maka)

Na ivosavosa vakaViti

a/ **Vakayagataki ira na ivosavosa oqo ena iyatuvosa me matata kina na kedra ibalebale.**

- 1 Qalova uaua na moka
- 2 Ladeva na bati ni waqa e rua
- 3 Damudamu vakasenitoa
- 4 Tara na dike ni niu qai kevu
- 5 Bulubulu boro vulavula (10 na maka)

b/ **Na ivosavosa vakaViti cava e volai koto e ra oqo na kena ibalebale?**

- 1 E dua ka sa veisau sara ga na nona itovo, ni sa cabeta e dua na itutu vakacakacaka ka sa sega ni bau kauwaitaki ira tale na nona itokani se wekana.
 - 2 Eso na ivakarau ni bula e rairai kamikamica se veisiwati ena kena irairai se itukutuku. Kevaka eda sega ni vakatulewataka vakavuku na noda digidigi, ena rawa ni da kune leqa se rarawa kina.
 - 3 Ena laurai na dina ka sega ni tabonaki se vunitaki rawa
 - 4 E sotava na isau ni ka e cakava
 - 5 E dau curumi se golevi ga na vuvale se vale e yalo vinaka na kena itaukei (5 na maka)
-

Taro Naba Va

(15 na maka)

a/ **Digitaka e lima na noda itovo se ivakarau ni bula e matanataki ena veivosa qo:**

- 1 kerekere
- 2 vakamamasu
- 3 vakatilou
- 4 vakalutuvosa
- 5 masu
- 6 veimasuti (10 na maka)

b/ **Na vosa cava e vakayagataki nida lai vakatusa vakavanua na noda cala vei ira eda cala kina? Vakamacalataka na kena ivakarau kei na veivosa eso e rogoci kina. Vakamacalataka na kena dolei.**

Taro Naba Lima

(15 na maka)

a/ Wilika na itukutuku oqo ka vola se mataqali vu cava e vakayagataki . Mo vakayagataka na vakatakilakila oqo: vt,vc,^{vw}cw,vs

1. E kaseta na veika e dau cakava o Laite o tavalena ka ni vakademeni e loma ni vale ko Laite. Ia,e vosota ka karona na sala ni veiwekani o Laite ka sega ni sauma se cudruvaka na itovo nei Sairusi .Ena dua na siga , sa cata mai o nodrau Bubu na ivakarau e bulataka tiko mai o Sairusi ka sa cudru kina vakalevu. Sa mani vosa vei rau na veitavaleni ka vakasalataki cauravou me muduka na nona ivakarau ca. (10 na maka)

b/ Na duidui ni tavi ni vosa.

Vakatakilakilataka se vu, kilavu, nauni se kilanauni na veivosa ka ra toqarukutaki ena iyatuvosa.

- 1/ E savasava tiko o Laite . E laurai vua na bula savasava. (2 na maka)
- 2.E vakatautaki na noda dui bula na noda vakatulewa vakayalomatua. (1 na maka)
3. E a dua na meke bula eratou matanataka na yabaki rua, dina ga ni se qai bula mai na tauvimate o Taione. (2 na maka)

Taro Naba Ono

(15 na maka)

a/ Na noda vosa e vakainaki. Vakamacalataka mai e lima.Mo tukuna mai na kena ivakaraitaki. (10 na maka)

b/ Na cava e itavi ni noda vosa. Vola e rua se tolu. (5 na maka)

Taro Naba Vitu

(15 na maka)

a/ Na drualeka kei na druabalavu

Vakacuruma na vosa ka gadrevi ena lomanibai e galala tiko. Vakayagataka na yavu sa soli tiko yani.

1. A vosa _____ ni bera niratou qai vakaitavi _____ na ganena. (leka)
 2. Sa dau vosa _____ na iliuli ka vaka kina o iratou na komiti ka ni ratou dau vosa _____ taucoko. (balavu)
 3. Mo wasea vei ira na gone _____ na sikoni ka me levu na kena na gone _____ taudua. (lailai)
 4. E gonetagane _____ of Jonasa ka ni ratou _____ kece na tamani (levu) (8 na maka)
-

b/ Na vakasavuitukutuku

Vakasavuya na veiyatuvosa oqo:

1. " Mereoni, mo vosa vei tacimu me kua ni dau bera," a kaya o Qasenivuli.
 2. " Yalovinaka Sailasa, kauta vei Emasi na lali oqo," a kaya o Livai. (4 na maka)
-

c/ Vola na veitalanoa oqo ka vakayagataka na Vakavakadigo e gadrevi kina

e a tukuna vei merelita o kemueli me solia na ivodovodo nei jona a mani sauma o koya ka kaya ie sa gone vucesa ga o ka qori bau teitei mada me bula kina (3 na maka)

-SA YALA EKE -

